

Излази три
пут у месецу
на 1¼ табаку.

Претплата се
шаље напред
уредништву

Неплаћена
писма од не-
редовних до-
писника не-
примају се.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

Издаје и уређује РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА Никола Поповић.

САДРЖАЈ: Реч на преображење. — Приједба на писмо Патријархово. — Казивање из Историје хришћанске цркве. — О унији угарски Русина. — Неколико речи. — Јавна благодарност.

За све српске
крајеве стаје
на годину
60 гр. или
6 ф. на по
године 30 гр.
или 3 ф. на
три мес.
15 гр. или
1. ф. и 50
новчића.

Реч на преображење

*О просвети. *)*

Само две десетине још, па два дуга столећа, да се већ на врше, како је турским зулумом поштени Србин, последњи пут очајно целивао гробове отаца и дедова својих, те оставив све Турчину клетом, са поглавицама својим прешао амо, језик и веру само да спасе.

И Србин је доста пролевао крви, Србин је много заложио па и живот, за ову нову отачбину своју служећи верно нова господара. Но што је досад борба са мачем за веру и народност чинила своје, сад ваља борба са умљем, да доврши оно, што мач не могаше; јер убојно поље даваше Србину само славе, и то тапте славе и празне заслуге, а никако спаса за светиње своје. У просвети за ото тражимо одсад спаса, у просвети ону моћ, што ће нас једино као народ још држати моћи. А ову, да потражимо, те да је и створимо, то нам сад закратити неће, — Богу божије, цару цареву, но и сваком своје реч је данашњег века.

*) Говорена приликом црк. славе у фелдварцу, од М. м. Папића.

Но шта је то просвета? запитаће можда ко од стоиће овде браће и сестара.

Ево дакле да вам кажем.

Просвета је Богом дана и урођена у нами тежња, да, испитујући истину, усавршавамо себе умно тако, како би достојно то име *човек*, као име најсавршенијег божијег створа, носити могли.

Да браћо! Ова тежња Богом дана, још у самом повоју кад смо, усађена је у нами, јер не вели се бадава: да је једино човек по облику божијем створен, кога не ваља узети телесно но душевно, јер разум је она искрица божија, коју је Бог при стварању првога човека, задунув у њега, целом роду људскоме подарио. —

А кад је то воља божија, а служи нам само за бољи напредак наш и народа нашег, зар нећемо и ми вољи тој, да се подложимо, зар нећемо просвету, како где и чим који можемо у народу нашем, да подпомажемо? Та и повесница, та књига искуства људског, најясније доказе нам даје, да су непросвећени народи свагда и најгоре стојали, јер — они беху свагда само робови тела и чулних страсти својих, те тако мало душевно опадајући, а од више угађајући телесном нагону своме, сатрше тело своје и несташе их са лица овога света. Напредак и срећа народа једног за ото само од просвете зависи, јер нема томе равног, што би на развитак и напредак народа једног већег и благотворнијег утицаја од просвете имало. Народ дакле, који је душевно занемарен, ако не одма и брзо, али извесно кад тад утаманити се, затрти или у други који народ прелити се мора. Шта више, народ, који је умно немоћан, није кадар познати ни саму вољу божију, па ни самога Бога. Јер ето у прастара времена, знамо, како први народи, који се у глибу умног незнања налажаху, у први мах дрвљу и камењу место Богу клањашу, после обожаваху сунце, затим одоше даље, те упознаху не-

видимог Бога, али не једног но више, и на последку тек умом просвећени поклонили се једном невидљивом Богу.

Тако браћо! том Богу ако и ми желимо послужити мо-
рамо својски и пријонити, да оно што њему подобно има-
мо, потрудимо се онако и неговати, како ћемо мудро ужи-
вајући земаљска блага, стећи и светских заслуга, стећи у
изображеном свету лепо име и отличног уважења. А ово
није тешко, особито за српски народ, за кога се пуним пра-
вом рећи може, да има лепу моћ увиђавности, да је бистар;
јер народ — који је у тим силним, не тренутним, но
вековима трајућим теретима, искушења, опет, поред наро-
дних врлина својих задржао у себи и здраву клицу за сва-
ки умни напредак нужну, таки народ, ако је на доброме
путу само, много је учинити кадар, и он никад пропасти
не може и неће, јер он сам себе чува, сам себе одржава.

Браћо! Признати морамо, да је једина вера народ наш
досад спасавала т. ј. она је одржала у Србину чије и здра-
ви дух, она је сачувала га, да се и данас Србин, само Ср-
бином зове. Но досад беху другчији непријатељи, који су-
ровом силом и бројном превагом само смераху, да нам на-
родност нашу затру и утамане. А сад на против са свим
дружче стоји јер место оштрих бајонета и силених топова,
којима Србин нигда подлегао није, отворено је пред нами
поље умне борбе, начичкано са многим учионицама и про-
светним заводима, што је много опасније по народност па
и саму веру нашу; јер ту се не иште више снажна миши-
ца и јуначко срце, већ знање и умна образованост, да мо-
жемо онима, који нам са истима прете, да нас час пре по-
плаве, довољно мушка одпора дати.

Дижимо за ото и ми школе и то прво и прво школе
народне јер заман ћемо имати неколико само изврених синова,
ако нам народ пук у незнању, предрасудама и дојакосњим
празноверцима својим заостајао буде. А то једино од нас
зависи, јер сад је бар, као што већ реко, наступило оно

доба, кад нам нико у томе на пут стати неће. Руке су нам одрешене, поље отворено, те с тога ваља и вољно сваки на рад да пође. Узмимо се за ото добро на ум и упињимо се из све снаге, ако не желимо, да нам деца, да нам потомство са нерада и немара нашег, исто доцније љуто одпштати мора! Па тешко онда нама и нашој јадној души! Јер свако кајање доноси и патње, а патња изазива сузу, тешку сузу душевних болова, те ће нас сустићи и клетва, клетва нашег сиротног народа, а знајте! да нема теже клетве, од клетве народње, јер она и на невине пада! Ширимо за ото и опет велим просвету, јер она је једина кадра, да нас од поплаве туђега живља потомство наше сачува, лепу веру и народност нашу одржи. Та просвета браћо, диже села и градове, просвета усређава и води цветању сваки народ, па како, да и нам неће! А напротив незнање и глупост и најсилније народе руши и обара, баца у гроб — у заборав. Јер, где просвете нема, ту нема ни свести, а где свести нема, ту ни душевне снаге, па ни трајног живота бити не може и неће.

Сетимо се само првог препорођаја народа нашег, кад оно *Немања* са мачем у руци раскомадан и подељен народ српски прикупи у једно тело. И Србин онда беше доста велик и јак да се одупре туђинцу и силом силу одбије, или, сам себе да победи, т. ј. свешћу да угуши страст, ту се ломи *Немањин* мач — и он уступа, да *св. Сава* са књигом и крстом доврши оно, што он не могаше са мачем. — *Немања* је створио силу, а *св. Сава* одржао је т. ј. он је тако рећи тој мртвој сили са науком и вером дао душевне снаге, дао јој свести, која је јача од сваке физичке силе, јер сила се да сломити, ал свест, која је чедо просвете, никда и никада.

Но сетимо се и *Душана* силног и упитајмо се, шта ту беше узрок онако брзом распаду његовог огромног царства? Шта друго ако не опет душевна немоћ народа. Јер, спрам онаке силе, да беше довољно и сарамерне просвете у на-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

роду, не би се заиста он делити и заводити дао себичња-
чком цели великаша својих, него би српском свешћу на-
оружан, мушки одапрео се грамзивости њиховој, и остао
уједињен и јак, као и за Душана, што беше.

Но хвала Богу, што ма и подељени, после толиког стра-
дања ево опет остасмо Срби. А ово доба, које има, да даде
нова полета душевном цветању народа српског у толико бар
затече Србина свесна, да јасно већ поимити може, шта про-
света важи, те тога ради већ, као што видимо, и достојну
пошту одаје онима људма, који по племенитости душе своје
бесценим умљем проносећи и подпомажући просвету у наро-
ду своме, толико се уздигоше у њему, да му посташе узор
мужеви и стекоше лепо име, име родољуба.

Дао би Бог, да данашњи дан, као преображај Господа,
буде и преображај народа српског, те са лепом вером пра-
вославном, да споји и просвету, и буде опет велики, као
што је негда био.

Примедба на писмо патријархово.

(Продужење.)

Истина, да се јеванђеље брине нарочито о спасењу душе
наше; но да ли је нужно да се оно брине и о том, о
чему се човек и сам по себи, без икаквих настављања и
побуда, брине и сувише? Нико није непријатељ своме телу,
вели апостол Павле, него га храни и греје као и Господ цр-
кву. (Ефес V. 29.) Ова примедба апостола, нарочито ове по-
следње речи јасно и одсечно говоре, да учење Христово
не само непротивдејствује већ иде и на руку нами нашем
телу. А кад апостол у другој посланици наговешћу је
распинање плоть своју со страстима и похотима (гла.
V. 29:) то овде реч плоть има сасвим други значај.
Плоть — то је наследствена од прародитеља наших исква-
реност природе наше — зла сила, или наклоност, која нас

вуче ка оном, што је противно закону божјиу, дужности и савести нашој. Ову дакле наклоност с њеном клицом, страстима и ниским жељама, треба распињати, т. ј. преодољевати је тако, да би могли дати одсечну превагу и торжанство *духу*, — овој лепшој и вишој наклоности нашој, која нас располаже на све оно што је добро, поштено, општекорисно. Дакле хришћанско учење о борби духа са плотіу нема и не може имати у себи ништа, што је противно нашој природи. Јер овим закон іеванђелски одређује само меру плотских зактевања, показује надлежне границе, и наговешћује кад, на каквом ступњу и при каквим условима њихово удовлетьорење непостаје безнаравственим. Іеванђеље не брани нам да се радујемо, да имамо задовољства породична, друштвена; оно не осуђује насладе и забаве, већ прекомерну жеђ за овима. Оно не виче на то што ми једемо, већ на то што се преједемо; не виче на пијење вина — већ на пијанство. Зар није и сам Спаситељ нарањивао по потреби толико хиљада људи? Зар није присуствовао и на брачним весељима и претварао воду у вино како ради тога да докаже своју божанствену силу тако и ради тога, да припомогне весељу брачних гостију и домаћина?

А ако се у іеванђељу заповеда трпљиво подносити нужде и оскудице, то ваљда се не вели: трпи и прекрсти руке па ћути. Напротив там ће те наћи оваку заповест: *трпи и ради; у противном слушају нећеш вредити ни за парче хљева* (г. Сол. Ш. 6 — 10.) До душе пут іеванђелски није засађен ружама, већ трњем. На њему ћеш наћи овде онде и гују пресојкињу. Ко се решио да иде по њему чесно, добросавесно, по правди, без обзира на икакве препреке, искушења и саблазни, — тај често мора навући на се мржњу, презрење, подпасти под гонења, опадања, зацепљивања са стране другова, који ће га ловити у речи, извртати их, тако рећи, отрова-ти их једом својим и навести тамну сењку на сва дела његова па м'а како она била поштена и светла. Па колико само

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

овде треба борбе и снаге те да се човек одржи у *правди* и *добру* против разних искушења и напасти! И ево тог пута патње и борбе којим нас води *јеванђеље*. Па може л' бити да тај пут заслужије м'а каквог прекора? И ко је тај, који би могао с правом захтевати да *јеванђеље* попусти нашим страстима, да дозволи да ми само мислимо о том, како не би вређали људе, а вређати Бога — о том и да не мислимо? Уклонeње од пута *јеванђелског* оправдавају тиме, што у нас постоји природан закон *чувати себе*; но расудите, да ли је праведно под овим претрпавати своју дужност, свој позив? И да л' би било паметно спасавајући себе погубити своју душу?

Веле: „*јеванђеље* напада на богатства а иде на руку сиромаштву.“ Но и то није истина. Оно неосуђује безусловно богатства и нехвали бедност. Оно само износи пред очи људима високу превагу блага духовних пред благама вештаственима — житницу небеску пред земаљском. Оно само наговешћује — упркос очврслим предрасудама *јудејским* — да у царству Христовом и пуки сиромашак може имати већег значаја него богаташ; да — ако се сиромашак одржао у тешкој борби, те није посрнуо с права пута, — зар његов подвиг неће остати на суду божију без награде. А кад се вели да је богаташу тешко ући у царство божије, то се тим наспомиње, да ће се од онога тражити више, коме је више и дато. „Богати, веле, спокојан је и добар“. Но да л' неће то бити налик на лафа који је тако исто спокојан и добар док је сит? Ми држимо да на земљи нема таквог богатства, које би задовољило све потребе људске а нема ни такве бедности, којој би неслао Господ макар од времена на време м'а коју утеху. Налажући да од свега пре тражи човек царство божије и његову свету правду, *јеванђеље* ни најмање не одвлачи човека да законим путем не умножава своје богатство и неосигурава себе у животу; оно само предхрањава нас од прекомерне тежње за тековином, која као какав допов неприметно може да се увуче у наше срце и

да роди међу нам распре, недоброжелања и разне неправде. „Еванђеље продужавају *они* даље, говори непрестано о нашим обвезаностима на спрам других а пропушта говор о правима и користима нашим, саветује да је боље уступити у свачему и одрећи се од својих права и интереса.“ Да рекнемо да је и тако. Но зар еванђеље не говори ово свима и свакоме, ван само једноме? Кад би сваки пригрљио овај налог, то тим самим осигуран би био интерес и право свакога. По овоме еванђељу налажући ово на све и свакога, тим самим осигурава права и користи свију и свакога. Но самољубље човеково изврће ова права под разним предлозима. Тако на прилику вас је неко увредио. А ви одма говорите — *обешчестио*. А да ли је то тако у самој ствари? Увредитељ ваш нарушио је само право ваше на уважање према вама. Но зар онај који што од вас украде није нарушио ваше право на сопственост? Па шта је сатим? Он је обешчестио себе самог; а вас — чим је овде обешчестио? Осем тиме, што је доказао да сте ви невешти у чувању ваше сопствености? Тако је исто и са оним првим. Ко вас је нечим увредио, обешчестио је не вас, већ себе самог. Па како вам треба у таквом случају поступити? Еванђеље заповеда: *непротивити се зломе* — (Мат. V 39). наравно зато, да не увећате зло и да се и сами њиме незаразите, почем то зло произлази често из ништа а свршава се по кад кад таквим горким последицама које није лако покајати. Од њега, као од искре, рађа се често највећи пожар. Но то још неје довољно ако ко само не распаљује зло; рад пуноће наравственог подвига ваља још и да се *поведи* то зло — ваља доскочити не злу човеку већ самој злоби његовој. А како да се ово изврши? Врло просто. Кад се ви према оном, што вас је увредио, обратите с пуним спокојством, с умиљатим и финим погледом, то и тај може доћи у спокојно стање и овладавши собом лепше испитати своје стање и осетити сву своју кривицу. Па ето вам ту и крај! А ви с вашим снисхо-

Ћењем, с вашом деликатном речи зар нисте у таквом случају учинили то исто као кандасте му обрнули и други образ после удара по једном?

У осталом оно на случај нужде небрани нам законим путем бранити и своја права и интересе, и ни у колико не иде на руку нападачима и оскорбитељима наше части, имовине, већ напротив подвргава их приватном и друштвеном изобличењу а напоследку и изгнању из друштва. „Ако ли ти сгреси брат твој вели Спаситељ, иди и покарај га међу собом и њим самим; ако те послуша, добио си брата своје га. Ако ли те непослуша, узми са собом још једнога или двоицу, да све речи остану на устима два или три сведока. Ако ли и њих не послуша, кажи цркви; а ако ли не послуша ни цркву, да ти буде као незнабожац и цариник.“ (Мат. XVIII 15 — 18.) (Продужиће се.)

Историја хришћанске цркве.

(Продужење.)

Увреме буре, кад су већ бивши на броду, пали у очајање и изгубили надање на спасење, анђео божи јавио се Павлу и обећао му живот свију бивших с њим. Четрнајест дана блудили су они по мору, незнајући сами, куда плоче; Павле је храбрио плочеће с њим, обећавајући им свима живот. Напоследку је брод насео на пруд; војници хтедоше да поубијају сужнике, бојећи се, да се они не би разбегли; но капетан их од тога одбрани, с тога што је желио да спасе Павла; и дозволи свима да се избављају, како који може; те тако су неки пливајући, неки пак на одломцима и даскама брода срећно доспели до Малте.

Житељи Малте примили су их добродушно, наложили су на брегу ватру и путници су се грејали. Кад је Павле метао на ватру сува дрва, измили испод дрва љутица

или једовита змија и обесисе о његову руку. Островци, видећи то, говораху међу собом: „одиста је овај човек велики злочинац, јер и ако се спасао од утоплења, опет неће остати жив;“ но Павле је спокојно стресао змију у ватру и остао неповређен, чему су се островци јако дивили и стали поштовати Павла за Бога. На истом острву исцелио је Павле чудним начином отца управитељевог, и свршио је много чуда и многе је исцелио, чим је задобио велико поштовање од житеља.

После тромесечног бављења у Малти, путници су опет сели на брод и одпловили у Сицилију, а потом у Путеол близу Неапоља; одкуда су Павле и његови другови, пошто су се видели са верујућима, пошли у Рим. Хришћани, који су живили у Риму, чувши о њима, пошли су им на сусрет. То је Павла јако обрадовало. У Риму га је капетан предао војеном началнику, који му је дозволио, да може у особи- том дому живети са једним војником, који је одређен био да га чува, и да се сме виђати са сваким.

Тим начином испунила се давнашња Павлова жеља да походи Рим. Он је још у 58 ој години писао Римљанима: „Бог, коме ја служим и проповедам његова сина, сведок ми је у томе, да ја непрестано спомињем вас и увек се молим, да би ме божија воља упутила к вама.“ У 61-ој години Бог је испунио ту молитву. Павле је дошао у Рим као сужњик, но слово божије морало је преко њега слободно да прониче у све слојеве римских сталеза и да осветли светлошћу и радосним надањем дубоки мрак јазческог Рима.

После три дана Павле је сазвао к себи најзнатније јудеје римске *) и приповедио им је о гонењу против њега у Јерусалиму, као и о томе, да је он захтевао да га суди Кесар. Римски јудеи нису знали о томе ништа, и изјавили су, да желе познати науку хришћанску; „јер свуда зборе

*) Јудеи били су изгнани из Рима од императора Клавдија, но после његове смрти опет су се вратили.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

о тој науци.“ Они су одредили дан и дошли Павлу и он им је „од јутра до вечера излагао науку о царству божијем, доказујући им то и уверавајући их о Исусу из Мојсеовог закона и из пророчких предсказивања.“ Но тежко је било убедити јудеје, да је распети од њих Исус заиста тај сами месија, од кога су они очекивали толика блага. Врло мало их је прешло у веру; и Павле, жалећи о слепоћи других, помињао је речи пророка Исаије: „иди овом народу и кажи: очима ће те гледати и нећете видети. Јер је отврдно срце ових људи. и ушима тежко чују, и очи су своје затворили; да не виде очима, и не чују ушима, и не разуму срцем, и да се не обрну, да их исцелим (Ис. 6, 9. — 10)“ Кад је Павле видио, да су јудеји упорни, обратио се с проповедањем к јазичницима.

„И Павле је живио целе две године у закупљеном њиме дому о своме трошку и примао је све долазеће к њему, проповедајући царство божије, и слободно учећи о Господу Исусу Христу.“

Тим речима завршује се проповедање светога апостола Луке о делањима апостолским. Доцнији извештаји о њима морају се поцрпети од части из њихових посланица, а од части из историских предања.

ХП.

Прво становање апостола Павла у Риму.

(Од 61 до 63 године.)

Из посланице светога апостола Павла, писане у 58-ој години, ми видимо да је у то време било у Риму доста хришћана; они се скупљаху на молитву у домовима, што се види из речи Павлових, који поздравља Аквилу и Прискилу са његовом *домаћом црквом*. Правитељство римско, не раздвајући хришћане од јудеја, мало се старало о томе, да дозна, у чему се нарочито састоји њихова наука, и није их узнемиравало због вере.

Римско правитељство било је у то време доста равнодушно према вероисповеди подчињених му народа. У Риму су стојали идоли богова египатских, сирских, и других, заједно са идолима грчких и римских богова. Римљани су имали обичај, кад покоре какав предео, не нарушавати његове обичаје, него примати туђе богове међу своје. Правитељство је тиме мислило утврдити своје господарство над покореним народима.

Сами римљани, па и грци, мало су већ у то време веровали своим боговима; но они су више него грци одани били спољашњем животу и нису тежили за истином с таким силом. Они су били јако сујеверни. Све, што је за њих било непостижно као: необични појави природе, изненадни удари судбе, приписивали су они дејству тајних, непријатељских сила; они су се са сујеверним страхом старали да умилостиве те непријатељске силе, да разреше или одврате њихов утицај. Цео живот римљана, обшти и домаћи, био је пун обреда, које су они вршили из сујеверног страха. Они су веровали свакојаким врачбинама, старали се да дознаду будућност по полету птица, по унутрашњости животиња, приношених на жртву боговима; сматрали су неке дане за несрећне, а друге за срећне. Његови жреци доиста су се старали, колико су могли, да подржавају све те, за њи корисне празноверце. Са Истока су допирала у Рим врачања волшебника, науке персијских и халдејских мудраца, који су дознавали будућност по течају и положају звезда. Једном речи, сваковрсне науке и сва сујеверства налазила су за себе место у Риму; у њему су се слободно вршили сви обреди.

Од неког времена ушло је у обичај у Риму давати императорима божанствене почести. Тиверије и Калигула, ови страшни зликовци, стављени су у ред богова; за част њихову подизани су олтари и свршавана су жртвоприношења, пред њиховим штатуама димио се тамјан, као пред идолима

богова. Испуњавање уведеног обреда за чест императора сматрано је као доказ верности и преданости, и то је готово спадало у дужност поданицима. И премда је вера у богове готово већ преживила свој век, ипак се, тим начином, јазичко богопоштовање још јако држало у Риму сујеверним страхом, обичајем и грађанским установама. Сами философи и учени људи, који су у своим сачинењама исмејавали богове, нису се смели одрећи од учествовања у установљеним обредима; јер би тиме навукли на себе мржњу сујеверног света и строгост грађанских закона.

Због тога дакле, што су римљани били трпељиви према вероисповедима и равнодушни према истини, сливала су се и мешала у Риму сва разна јазичка богопоштовања, позајимљујући једно од другог, обреде, појмове, називе богова. Но један од подчињених Риму народа стајао је удаљен, чувајући строго своје богопоштовање од утицаја туђих обреда, и није сакривао своје презрење према јазичком многобоштву. То су били јудеи, којих је било много у Риму. Они су презирали и мрзили на своје владоце јазичнике и строго су се држали установе Мојсеовог закона, која им је забрањивала имати близка сношења са незнабожцима. С тога је њихов закон био мало познат римљанима. Јазичници нису могли сазнати, каквом се Богу клањају јудеи, јер нису налазили у њиховим молитвени домовима никакве слике божанствене; и били су доста склоњени да их држе за безбожнике. Суров изглед јудеја, њихово строго туђење у јазичким обредима, све ово давало је неку сумњу римском правитељству, те је строго мотрило на њих, као на незадовољне и немирне грађане. Јудеи су се заиста непрестано колебаали, уздајући се на своју зависност, и очекујући с дана на дан долазак избавитеља; и већ су једанпут из тога узрока били изгнани из Рима, но по смрти императора Клаудија опет су се вратили. Римљани подозреваху на њи као на немирне грађане, но ипак нису их гонили због њиховог закона.

У том малом кругу јудеја одпочето је вероватно проповедање науке Христове, — но кад и како, о томе се незна извесно. У Діеіанијама се напомиње, да су се тога великог дана педесетнице, кад је Дух свети сишао на ученике, находили у Јерусалиму јудеи и из Рима по томе се може мислити, да су они први донели у Рим мио глас о васкрсењу Исуса Христа и о спасењу помоћу њега. У св. писму ми не налазимо, да је апостол Петар путовао у Рим; но најстарија историјска предања потврђују, да је он походио ту варош у 45.-ој години, и да је заједно с њим био ученик његов Марко, који је под његовим руковођењем написао у Риму своје јеванђеље. У то исто време допрла је света проповед и у друге италијанске вароши. Марко је проповедао у Венецији и у Аквилеи, богатој вароши близу јадранског мора; Варнава у Милану: и вера се Христова распростирала, не излазећи у почетку непријатељску пажњу јазичког правитељства.

И кад је Павле у 61.-ој години дошао у Рим, као окривљен, на суд Кесару, обходили су се с њим доста благо: дозволили су му да живи у особитом дому, да иде куда хоће и да прима к себи кога хоће; само га је увек чувао један војник. Вероватно су Фест и Агрипа јавили у Рим, да нису нашли код њега кривице, због које заслужује да се казни, и да је он окривљен само у спорним мишљењима, која се тичу јудејског закона. То није могло бити важна кривица код римског правитељства, коме није стало до јудејског закона; па зато Павла нису ни држали строго. Он је од срца проповедао слово божије; и његово двогодишње становање у Риму учинило је, те су се многи душевно спасли и просветили.

„Околности моје послужиле су на успех јеванђеља, писао је он филипејцима, тако да су моји окови постали по-

*) Војеном савету.

знати свима па и целој преторији *) и многа су браћа по Господу, орабрена моим оковима, одпочела слободније проповедати слово божјие.“ Свето проповедање дошло је до самога кесарова дома.

Успех у светом делу беше за Павла велика радост. Осем тога он се тешио гледајући уза се другове своје: Луку, Јована, Марка, Аристарха, Тимотеја и друге, што су му се вољом помагали. Он је добијао успокојавајуће доказе љубави и добре воље од оних, које је он извео на пут истине. Филипејци и колосјани шиљали су му своје епископе *) Епафродита и Епафраса, да се извести о њему и да му понуде помоћ; они су му свакојачко указивали своју љубав и благодарност. Павле није малаксавао духом; он је *ватреним срцем* радио Господу, трудећи се са том светом радошћу, са том готовошћу, које удвојаваху силе и средства, посвећена Богу. Такво стање духа огледа се у посланицама, које је он у то време писао ефесејима, колосјанима и филипејцима. У оковима, очекујући суда, Павле је непрестано благодарно Богу, што је обогатио верујуће обилатим богатством своје благодати; напомињу верујућима о високом звању у које су они позвани, поставши од туђинаца и дошљака *санаследници Христу и својте Богу*; моли их, да би живели достојно тога великога звања, да би се владали као *чеда светлости*, као *чланови цркве*, која је тело Христово. Имајмо на уму, да се сва наставлења апостола тичу и свакога од нас.

Из Рима је Павле написао *посланицу јеврејима*, у коме им објасњава смисао закона старозаветног у одношају према Христу, и *посланицу Филмону*. Ова је посланица написана била из овога узрока:

Филимон, побожан Колосјанин, имао је код себе роба, по имену Онисима, који је због неке своје кривице, одбегао од свога Господина и дошао у Рим, где му је, због велике вароши, лако било сакрити се од потере. Ту је по ми-

**) Фил. II 25. Кол. I. 17.

лости божијој, њему испало за руком, те је саслушао проповед Павлову. Речи апостола побудиле су у њему кајање; он је прешао у веру, примио је крштење и стао је служити Павла. Павле га је заволео и желио је задржати га сасвим при себи; но држао је да нема права на ово без дозволења његовог господина. С тога он пошаље Онисима натраг Филимону с писмом, у коме га моли да опрости свом робу и да га прими као брата по Христу. Филимон тако учини; он ослободи свога роба, који је доцније био епископ и много је пострадао за име Христово.

Св. Апостол Лука написао је у Риму књигу: Дјејанија апостолска. Јеванђеље написао је он раније, у Коринту.

Ми нигде не налазимо којим је начином оправдао се Павле пред Кесаром. У то време Кесаром беше жестоки Нерон. Но вера Христова још није задавала страх јазичницима. Нерон, вероватно, није држао за нужно обратити пажњу на спорна мишљења, тичућа се закона; с тога је он и одпустио Павла. Господу се свидело да продужи још на неко време тако користан за цркву живот. Пошто се Павле ослободио окова, опет је предузео далека странтовања ради проповедања слова божијега. Он изнова посети она места, где је већ проповедао пређе у Криту постави за епископа ученика свога Тита, и пропутије по удаљеним пределима на Западу. Неки држе, да је он походио Британску, Шпанију, и да је проповедао по бреговима Дунава, где су живила славенска племена. О свима овим странтовањима нису сачувана подпуна известија; но сами стари писци *) наспомињу да је апостол Павле распрострео проповед своју на Истоку и Западу. У то време написао је он посланицу Титу и прву посланицу Тимотеју. Обе ове посланице садрже драгоцену настављења и указују на управу и стање цркве.

(Продужиће се.)

*) Међу њима св. Климент.

О унији угарских Русина.

(с руског)

(Продужење.)

Пре годину дана овај је владика добио императорску грамату у 1692. г. да се на основу њену свештеници што примише унију ослобођавају сељачких терета, данака, војних дужности а тако исто и синови свештенички отпуштају се од војних дужности и узимања у рекруте (новаке.) Речију унијатскоме свештенству на основу горње грамате, дата су права и преимућства да се не могу премењивати и схизматицима, то ће рећи онима, који су православни. Поврх тога стоји заказано у грамати да унијати, светкују празнике по латинскоме календару заједно с латинима. Узевши у призрење то, што је после искључења заказано да се светкују празници по латинскоме календару, које осим тога и није ступило у дело, сва добра, преимућства и права, која су обећана унијатима, заказана су већом коришћу и олакшицом рад угњетена њихова положаја, па с тога лако можемо поимити што је унија за Јосифа Камелиса морала већма успевати. Уз то кад се узме не уморна делатност ревниоца уније, ви ћете се сложити у томе, даје Јосиф де-Камелис стекао себи боље заслуге у ширењу овога учења. Па и у самоме делу он је путовао једнако по епархији, сазивао свештенике на саборе, убеђивао их о привидном превасходству уније над православљем и описивао им обећане користи скопчане с унијом те је тако мало по мало успео да обрати своју епархију од православља и убеди је да се покори папи. По сведочанству његових дневних записака, он је на сабору, који је сазвао у Мукачеву 1690. г. обратио на унију више од 60, свештеника, у Зборову — 90, у Истанчи — 40 па је се старао да таким начином свуда рашири унију у руском свештенству. У исто време не оклеваше он да издејствује по местима надлежнога начелства нека добра (устунке) за народ, који је пристао на унију.

*

Тако је у неким местима помоћу светске власти одузео (отказао) десетак који је народ платио протестанским проповедницима. Осем Јосифа де-Камелиса особито се одликовао ревностно ширењем уније. Јеромонах (калуђер) Исаије који је дошао с њиме заједно из Рима. С почетка је определио Јосиф Камелис Исаију приход, што беше у Дебрецину; после га постави за свога намесника међу власима и напоследку га за архимандрита за манастир у Биксару. Овај се Исаија рад ширења уније користио чак и војном силом, а особито кад је отправљао дужност намесничку међу власима. Он провођаше сав свој век постојано у радњи да рашири унију. Оба ревностна побожника уније свршише свој живот. Исаије 1703. г. био је ноћу убијен у манастиру злочиначком руком некога влаха Јована Шухаја. А Јосиф де-Камелис 1704. г. умре Прикачевском манастиру. Тело му је сахрањено у Пришови, у тамошњој цркви миноритских монаха.

Владике што долазише после Јосифа де-Камелиса на мукачевску столицу, држаху се тврдо уније. У императорским и папским граматама они се називљу изрично владикама Русина и Влаха, који примише унију. Поврх тога папе потврђујући их у чину епископском, прописиваху им у дужност да их рукополажу владике источне цркве, које бејаху под унијом.

На три године после смрти Јосифа де-Камелиса у 1707. г. постави император Јосиф за владика мукачевске столице Јосифа гадемарскога. Овај је отправљао дужност епископа намесника, који се дочепао царске милости с тога, што је у време револуције, под Ракоцијем саставио од Русина особиту чету, и предводио је у битки против бунтовника, који се бораху за Ракоција. А император желећи да награди поданичку верност вођа свештеника, потруди се од свег срца те му издејствује у папе римскога потврђење за владика мукачевске столице. Но овде се показао папа као не

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

умољив и непоколебив заштитник црквених правила. Он не хтеде потврдити Јосифа Гадамерскога за владика на основу тога, што је он као вођ окрочио руке своје крвљу човечанском па с тога по правилима црквеним не може бити владика. Затим пошље папа у Угарску, у звању апостолског намесника некога странца мисионара, Поликарпа Филиповића, којим је носио наслов владике Бодоненскога, кога опет нехте император никако да прими. После смрти цара Јосифа, удовица његова а тако исто и наследник његова престола, Карло по други пут тражише од папе, да пошље потрђење Јосифу Гадамерскоме за владика мукачевскога. Али сва њихова усиљавања и молбе остадоше напразно. Ми не можемо да објаснимо себи како је могао папа толико се одуирати молбама аустријских владара тада, кад су у средњем веку саме латинске владике сасвим бориле се и предводиле војску на бојном пољу; тада кад саме папе држаше редовну војску и дрмајући влашћу земаљских владара, поджижаху пламен војне међу народима, па слаше од своје стране читаве војске на бојно поље? Имајући у виду, да је унија била увек најглавнији предмет властољубивих тежња римских папа ми држимо да је тадањи папа бринући се о ширењу уније, претпоставио туђинца мисионара ономе отачанственоме сину, па га је за то и послао у Мукачево на епархију — а сина из земље те нехте потврдити, који живиаше у нади. Он је то чинио с тога што му се врзоше по глави успеси, које је починио мисионер Јосиф Камелис у обраћању Русина и Влаха на унију.

Па како Јосиф Гадамерски не је могао да добије од папе потврђење, то је морао да се одрече од почасна наслова епископскога. Ово је он учинио 1715. г. пред митрополитом гранским, који је опуномоћен у име овога факта као преставник његова величанства. Кад се он одрекао овога наслова епископског, тада би наименован за мукачевско-

*

га владика Бенадије Бизанци, који је био дотле велико-каловски општински свештеник, и догод беше епархија у сиротињи, заступник епископски. По садржају папске буле, у којој се налази потврђење његово од цара учин епархијалнога владике, или на име у звање апостолскога намесника, у були, којој је издао Климентије XI у 1716. г. он је добио наслов за севастопољског владика. Он се је завладичио у Галицији. Овај се владика одликовао многим душевним својствима, која приличе архипастору. На њему се огледаше особита љупка мирноћа, добродушност и велика смиреност. Он се је пре свега трудио да утешу Јосифа Годермерскога, кога су надама обманули: Он га постави за архимандрита мукачевскога манастира и за свог ђенерална намесника; уступи му све имање што припадаше манастиру и поврх тога трећи део доходака, који се добијају од столице (што народ даје), а тако исто и део судских приреза. За се је задржао владика једини доходак од свитка (бира), који примаше као архијереј по делу и на послетку поделио је с њиме братски чак и сами стан свој. Кад умре Јосиф Годермарски 1729. г. тад владика Бенадије по слошком договору калуђера буде избран за старешину или архимандрита мукачевска манастира али с тим условом да имање што припадаше манастиру буде сопственост манастирска а не епископске столице. Ово као и сви предложени му услови примише се од њега са свега срца. Бенадије једнако живиаше с калуђерима од кад се замантија, а држаше се строго устава монашког. Он је метуо први камен у темељ манастирске цркве од камена, која је саграђена у Марији — Повечкој; за његовог је доба у 1729. г. такође поправљен краснобродски манастир. Желећи да олакша положај свештенству, који још једнако трпиаше угнећење, он се постарао да издејствује у цара Карла потврђење права и добара, која је дао унијатском свештенству цар Леополд. Из садржаја грамате, што је издао цар Ка-

рло 1721. г. види се да су унијатски свештеници, негледајући на права и преимућства обезбеђена Леполдовом грамамом, опет били подвргавани сељачким работама (калуцима) и различитим данцима: па на исти начин мораше и синове давати у новаче (рекруте.)

По смрти Ђенадија Бизанција, који умре 1733. г. седеше на епископској столици мукачевске епархије три владике: Симеун Олшавски, Гаврило Блашовски и Манојло Олшавски. О првоме је само то забележено у летописима да је 1734. г. у присуству посланика, што их је послало жупанијско начелство, начинио опис зграде и ћелија мукачевског манастира. Види се из описа да је у то време мукачевски манастир стајао у хрђавом положају, што је у њему био у исто време и епископски стан. Наследник Симеунов, који се завладичио у Галицији, добио је први из држанве благајнице тисућу рајских форината у виду потпоре рад поправке свога стања. Он је желео да поправи благостање свештенству, те је с тога био на државном сабору и ставио се да на њему изради потпоре за бедни положај унијатскога свештенства. Кад се враћао са сабора он се поболи на путу те умре 1742. г. у манастиру, који се налази у Малом Верезну. Много је бољим успесима увенчан и широм делатношћу означен био живот Михаила Олшавскога коме наденуше име Манојло у калуђерству. Живећи у звању епископскога заменика или ђенералнога намесника, он беше по други пут по смрти свога претходника наименован за владика мукачевског царском грамамом од 1743. г. Те га је исте године потврдио у чину епископском и папа Климентије XIV. т. і. у први чин апостолскога намесника а уз то му је дао још и наслов рускога владике. За његово доба у 1761. г. подигао је неки Софроније Сарабаит повећу буну у народу сатмирске жупаније у нади да га отргне од уније и поврати ка православљу Владика Манојло лично опуномоћен од царице Марије Терезије, отишао је

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

тамо где су поникле смутње. Њему испадне за руком те умири узбуњене а поврати опет оне уније што отпали беху од ње. Беседа му се одликује лепим наречијем и вештином риторичком, коју је овом приликом изговорио свештенству на латинском језику. Ова побуна народна, беше последњи покушај да се пониште свезе са унијом у јепархији мукачевској, јер је народ желео да пређе опет у православље. Од тада па до данас у колико нам је познато, не беше више покушаја да се избади власт уније. — Врсни ревнилац уније Манојло Олшавски, коришћаше се особитим милостима царице Марије Терезије. Осем оне тисуће рајнских форината одређених и утврђених за његова предходника у виду потпоре рад издржања јепископске столице, — он примаше сваке године из државне благајнице потпору за јепархијално свештенство по 2.000 р. ф. придаваних из државне благајнице, а из особитог црквеног фонда. Поврх тога Марија Терезија, у издатој грамоти од 1751. г. Заповеди да се на рачун државних трошкова подигне у граду мукачеву каменити двор за овога владика. Вечити споменик честита усрђа овога владике би довршен у 1756. г. а то је грађење цркве Марије — Повчанске, коју је почео да гради у 1731. г. владика Бенедије Бизанција. Усрђу овога владике ваља нам приписати и грађење цркве уз манастир светом великом Василију, која и сада постоји. Овој је цркви положио први камен у темељ владика Манојло 1749. г. кад је свладао незгоде што му метаху завидљивци у његову предузећу; тада је ревнилац славе божије успео да побуди и удругих благочастивих људи саучешће у своме предузећу. (Продужиће се.) 578

Неколико речн

Нашим свештеницима и учитељима.

Кад оно пре кратког времена издадох позив на другу књигу народњих песама, и одредих половину прихода од те

књиге на фонд свештенства, надао сам се да ће ме у томе помоћи сав наш читалачки свет а нарочито наши свештеници и учитељи; одређени рок предплати прође а уписника се врло мали број јави, поред свега тог што сам се постарао да сваком свештенику и учитељу позивница у руке дође; ево који су се досада са предплатом јавили:

Г.Г. Милан Савић намес. Аранђеловачки	12 књ.
„ Љ. Бабовић свеш. у Коцељеви окр. Шабачк.	11 „
„ Коста Протић намес. Обреновачки	14 „
„ Јован Димитријевић писар среза Посав. Тамнав.	11 „
„ Неша Никитовић кенлер из Шапца	7 „
„ Павле Милетић свеш. из Јагодине	7 „
„ Никола Павловић намес. Жупски	5 „
„ Петар Рашић из Батвине окр. Јагодинског	6 „
„ Пантелејмон игуман м. св. Тројице	10 „
„ Милан Николић из Јагодине	10 „
„ Илија Рапачић парох Брлошки	3 „
„ Госпиђица Томанија Ђорђевић васпитатељка	10 „
„ Г-ђица Рахила Костић васпитатељ. у Неготини.	13 „
„ Г-ђица Јелена Лонгиновић из Итебеја	1 „

Свега 147 књ.

А тај до сада пријављени број уписника не достиже да плати ни четврти део штампе за књигу; и почем ми са више страна јављају, да је узрок слабом одзиву тај, што позивнице на време нису сваком скупитељу у руке дошле — ја сам мислио, да би добро било продужити рок уписивању још за неко време.

Продужујемо дакле рок уписивању на књигу до конца месеца Октобра ове године, и позивљем учтиво сваког брата Србина а нарочито наше свештенике и учитеље, да ме у овом делу помогну.

Имена уписника са новцима нека се шаљу или управ на мене или на књажару Валожићу; како је коме zgodније. у Београду 1. Октобра 1869. године.

Благоје Стојадиновић,

свршени правник.

ПРИМЕДБА УРЕДНИШТВА.

Још кад смо примили позив г. Стојадиновића на „Народне Песме“ и разаслали га уз овај лист, још тада мишљасмо, да је требало са неколико речи спровести речени позив.

Што тада не учинисмо, мислимо да нам је дужност да то учинимо сада.

Нисмо намерни да фалимо књигу о којој је позивница уз наш лист разаслана, тим више што јој је садржај чиста народна умотворина, која никакве фале нетреба; које могао само једну књигу Вукову прочитати, тај ће лако знати шта вреде наше народне песме, ко је, наипосле, могао добити прву књигу г. Стојадиновића, тај ће заоста похитати да и другу набави. Ми је као за корисну књигу сваком без разлике препоручујемо најтоплије, тим више, што је од те књиге половина прихода одређена на корист нашег свештеничког фонда.

Наш преосвештени г. Митрополит Михаило, радујући се што ће таква вредна књига угледати света, и што ће од ње неки део доћи у помоћ свештеничком фонду — сам је од г. Стојадиновића узео 800 комада позивника, наредивши своје секретару да их нашем свештенству разашље.

Ми се надамо да ће наше свештенство знати да ову прилику употреби на своју двојаку корист да добије лепу књигу а тиме и фонду своје узимањем те књиге припомогне.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Господин Јеремија Берчан агент друштва паробродског приложио је цркви В. Градишкој један леп појас са златним ширитом у вредности 2 $\frac{1}{2}$ дуката цесарска.

Г. Јован Абдулић приликом погребња умрлог му сина Владислава једно лице од добре стоје за фелон, у вредности 9 дуката цесарски. Приложницама на овом подарку свештенство цркве В. Градиште поред изјављене захвалности, пред публиком јавно им благодарни.

Уредник.